

Shaje vsak čelček in valja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem doma za celo leto 12 din., pol leta 7 din., četrt leta 4 din. Izven Jugoslavije 25 din. Naročnina se pošlje na upravniški Slovenskega Gospodarja v Mariboru, Korčakova cesta št. 5. List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 2 kreni ali 50 para.

Polnletnik v državi SHS paviljona.

Uredništvo: Korčakova cesta št. 5, Rokopis se ne vračajo. Upravniško sprejema naročnine, inserte in reklamacije. Cene insertov po dogovoru. Za večkratne oglase petmesečni popust. Nezaprite reklamacije so poštnice prosila. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.603. Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

4. številka.

Maribor, dne 26. januarja 1922.

56. letnik.

Sv. Oče Benedikt XV. umrl.

Eden najplemenitejših papežev v zgodovini, Benedikt XV., je umrl dne 22. t. m. ob 6. uri zjutraj. Rajni papež (poprej Jakob Della Chiesa) je bil rojen 21. novembra 1854 iz plemenite rodovine v Pegli blizu mesta Genova. V Genovi je študiral gimnazijo in postal leta 1874 doktor prava, nakar se je posvetil bogoslovnim študijam. V mašnika je bil posvečen 21. decembra 1876. Kot mlad duhovnik je še študiral v Rimu cerkveno pravo in napravil iz tega predmeta doktorat. Papež Leon XIII. ga je poslal kot tajnika papeževega zastopstva v Madrid na Španjo, kjer je ostal do leta 1887. Iz Madrida je prišel za tajnika v papeževo državno tajništvo v Rim. V tej službi je ostal do leta 1907, ko je bil od papeža Pija X. imenovan za škofa v Bologni. Papež Pij ga je imenoval 25. majnika 1914 za kardinala. Istega leta po smrti Pija X. je bil izvoljen 3. septembra za papeža.

Nad vse plemenito in blago srce rajnega Sv. Očeta se je razkrilo pred svetovno javnostjo za časa vojne. Nikdo se ni toliko prizadjal za ljubezen in spravo med narodi kot rajni papež, ki je kot pospešitelj svetovnega miru užival do svoje smrti v vseh evropskih državah velik ugled. Ker v svetovnem metežu ni mogel po svoji srčni želji takoj spraviti med seboj kačje sprtih narodov, je obrnil vso svojo skrb ujetnikom, ranjencem, preganjanim in bolnikom. Glede skrbi za ujetnike ni poznal politike, ampak stotisoč, ki so se zatekli pod njegovo očetovsko okrilje, so našli pomoč. Benediktova očetovska ljubezen je obsegala za časa vojne enakomerno ves svet.

Neumorni skrbi papeža Benedikta se ima mnogo, mnogo ujetnikov in bolnikov zahvaliti za svojo rešitev.

Za Benediktovo delo ljubezni se so mu zahvaljevale vse države.

Po sklenjenem svetovnem miru je obrnil rajni papež svojo očetovsko po-

zornost na gladno Rusijo in stradajoče otroke.

Ruski pravoslavni patrijarh Tikhon se je po izbruhu grozne ruske lakote zatekel tudi s prošnjo za pomoč do rajnega papeža, ki je postal izstradani Rusiji milijonske svote za nakup živil.

Leta 1921 od 1. decembra naprej je začel rajni papež nabirati po celem svetu za izstradano deco v Nemčiji, v Avstriji, Poljski, Madžarski, Jugoslaviji, Bolgariji, — da v vseh evropskih državah, ki so trpele vsled vojne. Papeževa zbirka za gladno deco je znašala 16 milijonov lir. Se več kot v denarju, pa je podaril rajni Sv. Oče ubogi deci v obleki, perilu in zdravilih. Kratko pred svojo smrtjo je začel drugo zbirko za osirotele otroke, ki se bo tudi po njegovi smrti nadaljevala.

Benedikt XV. je imel torej zelo blago srce in je ob vsaki priliki daroval ubožcem velike svote tudi iz la-

stnih sredstev, a ni rad videl, ako se je pisalo o njegovi darežljivosti.

Govoriti pa tudi treba, da je bil pokojni papež ganljivo pobožen duhovnik, ki se je v času svojih najvišjih služb prostovoljno bavil z dušnim pastirstvom.

O boleznih rajnega je znano, da se je 27. decembra minulega leta občutno prehladil, ko je vstal ob štirih zjutraj ter šel maševat. Od tedaj je začel kašljati, a je še vedno vršil svoje posle. Minuli petek zvečer pa se ga je lotila influenza, katere ni prebolel pri svoji že naravni telesni šibkosti.

Z rajnim papežem je nehalo biti očetovsko srce, ki je gorelo ljubezni do revnih, zatiranih in osirotelih cellega sveta. Kot medvojnega papeža, ki je junaško podvzel vse korake, da spravi narode in olajša vojno gorje, bo ostal nesmrten v svetovni zgodovini.

Za nedeljeno Slovenijo.

Fred dobrih tednov je v Beogradu razpravljala odbor za razdelitev države o velevažnem vprašanju: kako treba urediti Jugoslavijo, da bi odgovarjala razdelitev določbam centralistične ustave in željam vladnih strank. V tem odboru so zastopane vse stranke, tudi protivladne. Govorili so zastopniki demokratov in radikolov, toda na splošno začudenje se ni go izražali v imenu svojih skupin, temveč v lastnem. Iz postopanja radikalov in demokratov je torej razvidno, da stojijo danes pred centralizmom in ga ne morejo, ozir. ne znajo uveljaviti. Koliko hrupa so dvignili liberalni (demokratski) in radikalni listi, ko je skrupucana in podkupljena vladna večina izglasovala centralistično ustavo. Naši nasprotniki so mislili, da bodo celo državo kar brez noč tako „premeditirali“, da bo imela v Sloveniji enakost, kakor v Makedoniji, in na Hrvaškem podobno osemu v Vojvodini. Državo so v smislu členov vidovdanske ustave na papirju razdelili v 24 takozvanih „oblasti“. V ustih so imeli neko nejasno in megleno „samoupravo“, na tistem pa so si med seboj razdeljevali resnično oblast, tisto ob-

last, katero so odvzeli ljudstvu s pogrešno pripombo: Kaj pa hočete, saj so ljudski zastopniki, poslanci vladne večine, privolili, da razporediramo državo in odvzamemo ljudstvu samoupravne vaje! Kakor konjederci so se spravili nad naše cvetoče dežele in sedaj jih hočejo razdeliti, razmesariti po svoji volji!

Drofenig proti nerazdeljeni Sloveniji.

V razpravo o razdelitvi države so posegli razni govorniki. Socialni demokrat Divac (Hrvat) je izjavil, da nima nikakih razlogov proti nerazdeljeni Sloveniji, pač pa bi se morala po misljenju socialnih demokratov razdeliti Hrvatska. Divac je svojo zahtevo utemeljil z dejstvom, da prebivajo na Hrvaškem Srbi in Hrvati tako mesano, da ni mogoče določiti prave razmejave. Za Divca se je oglasil k besedi pravosodni minister dr. Laza Marković (radikalec), ki je bahato povdarjal, da nudi naša centralistična ustava „najboljšo samoupravo, kakršno bi morali svetu staviti za vzor“. Tej trditvi se je odločno zoperstavil naš poslanec dr. Hohnjec. Zabrusil je ministru: „Gospod minister, oprostite, Vi ste tako pameten človek, da tega

sami ne morete verjeti. Ako ste vzeli za vzor Francijo, morate vedeti, da gro danes tudi na Francoskem močno stremjenje za tem, da se državna uprava preustroji in da se ustvari ve liko samoupravne oblasti ali regije, kakor im tam pravijo. Torej tudi Francozi gredo za tem, da se da ljudstvu resnična samouprava, kar je seveda tudi v korist državi sami.“ Isto velja tudi v Italiji, kjer je ljudstvo s centralistično ureditvijo države skrajno nezadovoljno.

Nac se je vzrepenčil samostojni Drofenig. (Ta človek se je v svoji strankarski in pametnim razlogom kljubujući strasti povpel do trditve, da je samouprava, ki jo daje centralistična ustava, veliko večja, nego je bila v avstrijski monarhiji. Drofenig se je odločno izjavil za razmesarjenje naše Slovenije na dve oblasti.)

Dr. Hohnjec pobija Drofenigovo stališče.

Takoj, ko je Drofenig končal, je povzal dr. Hohnjec besedo. Najprej je očital Drofenigu, da to ni res in da izhaja njegova trditve, češ, da nam je v sedanji ustavi zajamčena večja samouprava nego v bivši Avstriji, iz nepoznanja prejšnjega upravnega stan-

ja. Priznaš sicer moram, da je bila tudi bivša Avstro-Ogrska centralistično organizirana, kljub temu pa je Dunaj svoječas posameznim pokrajinam v marskateri panosti uprave in državnega življenja prepuščal več vpliva, nego Beograd. V bivši Avstro-Ogrski smo imeli politično samoupravo, danes je nimamo! V deželnih zborih so za stopnički ljudstva odločali o stvareh, ki v novih „oblastnih skupščinah“, kakor jih zamislja ustava, nikoli ne bodo prišle na dnevni red; v kranjskem deželnem zboru n. pr. so pač vedno le komandirali Slovenci, in Dunaj se ni vtičal v gospodarske zadeve, ki jih je reševala Ljubljana. Nadalje smo imeli samoupravo na polju solstva, danes je isotako nimamo. Zadnje ostanke ljudskega vpliva na solstvo je pritegnul centralistični Beograd s pomočjo naših učiteljev na sebo in tako se od- vzele našemu ljudstvu polgoma vse tisto, kar mu je pripoznat celo Dunaj. Novi vladni načrt molči o krajnih, o krajnih in deželnih solskih svetih, v katerih je ljudstvo vršilo svoj vpliv na razvoj solstva.

O kaki samoupravi in vladnem na- črtu niti najmanjšega ostanka. Taka „samouprava“, kakor jo prediaga cen- tralistična vlada, mi ne maramo! Mi

Zaklad na otoku.

Iz angleškega prevadel Paulus.

(Dalje.)

Plula je z razpetim glavnim jadrom proti severu.

Ali sta nameravala upornika jad- rati okoli otoka nazaj k tovarišem v naše pristanišče?

Tako sem se popraševal in se ra- doval ponosne „Hispaniole“, ki se je bližala in belila v solčnih žarkih to- pred menoj.

Pa hipoma se je obrnila proti za- padu, jadra so zatrepetala, loppila ob jadrnik — in leno in brez moči je ob- stala „Hispaniola“ in se zibala na va- lovih. — In zopet se je napolnila jadra z vetrom, zopet je plula za nekaj minut, se zasukala, — in iznova so jadra prazna udarila ob jadrnike in mrtva je obležala „Hispaniola“.

To se je ponavljalo nekaj časa — strmel sem in gledal in premišljeval.

Najbrž ni bilo nikogar pri krmilu. Če so prišla jadra v veter, so se napolnila, — kakor hitro pa so valovi ladje krenili v stran, so obvisela ja- dra prazna.

Ali sta zlikovca zaspala —? Ali se drug drugega ubil —?

Kaj, ko bi šel na krov —?

Spomnil sem se, da smo pustili še nekaj vode v sodu pri kajuti, tudi vina in žganja je še moralo biti dovolj v kabini — Zela se mi je iznova ogla- sila z nepremagljivo silo, — sklenil sem, da na vsak način obiščem „Hispaniolo“.

Bati se mi ni bilo ničesar. Jadr- nica je bila popolnoma zapuščena, — stražnika sta bila mrtva ali pa sta do nezavesit pijana ležala v kabini. Iz- lahka bi ju obvladala iz zvezal, sem ra- čunal, in bi storil z ladjo, kar bi se mi zljubilo —

In imel sem srečo.

„Hispaniola“ je sicer včasih malo zuplula, če je slučajno prišla v veter, sicer pa je eno blodila po valovih ali pa se gugala na mesta.

Medtem pa sam jaz previdno ter vztrajno pomagala čolnčiču z veslanjem, četudi ma je marsikateri val oškropil s slano vodo. Tok me je nesel vedno bliže, ladji pa ni mnogo pomagalo, ker večinomina ni ležala v njegovi smeri — ampak se je obračala na vse strani.

Sto metrov me je še ločilo od nje, nato še samo petdeset, — in sedaj sem bil čisto pod njo. Kake vihra in viso-

ka je bila, ko sem gledal gori k njej iz svojega nizkega čolnčiča!

Hipoma se je močno zagugala, — njen sprednji del se je nagail k meni v nevarnosti sem bil, da me potopi s čolnčičem vred.

Nisem imel časa misliti.

Kot bi trenil, sem planil kvišku, poskočil od tal in v skoku sunil čol- nič pod vodo. Prijel sem se za spred- ni, ležeči jadrnik, ki se je sklonil glo- boko nad vodo, in se potegnil kvišku, upirajoč se z nogami ob ladijske ste- ne. Se sem visel med nebom in mor- jem, ko sem začul pod seboj zamolkal udarec — jadrnica je butnila v čola- in ga pogreznila pod vodo.

Vsak povratek Ti je bil odrezan, na milost in nemilost sem bil izroččen „Hispanioli“ —

XXV.

Splezal sem po jadrniku, močan val je stresel ladjo in padel sem brez glavo in vrat na krov.

Nikogar ni bilo videti. Vse je bilo razmazano in blatno in potrte stekleni- ce so trkale naokrog.

Gledal sem okoli sebe in premi- šljeval, kam se naj na prvo obraem, ko zasuča veter glavno jadro, ki mi je de- sedaj zakrivalo zadnji krov — in tam

sta ležala oba stražnika, oni z rdeč- čepice, trd in okoren kakor meča, ro- ke in noge je stegoval od sebe in zo- rje so se mu rezali iz zvezajočih ust, — in Israel Hands, naslonjen na pre- grajo, z brado na prsih, z bledim ob- razom in z rokami onemoglo visečimi ob truplu.

Make krvi sem opazil na deskah. Najbrž sta se stapa in v pljanosti je drug drugega umoril, sem premišlje- val in se previdno bližal.

Kar se zgane Hands in globoke vzdihne. — Torej ni bil mrtev —?

Njegov vzdih, poln bolesti in smrti ne slabosti, in njegov prepadli obraz sta me globoko genila. Pa spomnil sem pogovora, ki sem ga čul v jabol- čnem sodu, in vse usmiljenje mi je na mah zamrlo.

Stopil sem do glavnega jadrnika. „Pojdite sem, gospod Hands!“ mi poročilo vo zakličem.

S težavo je odprl oči in pogledal proti meni. Preveč je bil zdelan, da bi se bil začudil moji navzočnosti. Ni druga zinjil, le: „Zganje!“ je dejal.

Nisem smel izgubljati časa. Izog- nil sem se jadrni, ki je spet zaplah- talo v veter, in sem stopil po stopni- cah v kabino.